

העזרה מהסוגיא

בבא בתרא עא. - עד:

פרשת שופטים ה'תשפ"ד

דף עא - עב

◆ דיני המוכר לחבירו:

- האם מוכר בעין יפה או בעין רעה - לרבי עקיבא בעין יפה, לחכמים בעין רעה.
- דין המוכר שדה לחבירו ויש בתוכה בור וגת ושובך:
 - הבור והגת והשובך - שייכים למוכר.
 - הדרך לבור והגת והשובך:
 - לרבי עקיבא:
 - באופן שמכר בסתמא - שייך לקונה משום שמוכר בעין יפה.
 - באופן שהבעלים אמר שמוכר את השדה חוץ מהבור והגת והשובך - שייך למוכר.
 - לחכמים - שייך למוכר משום שמוכר בעין רעה.
- דין המוכר בור וגת ושובך לחבירו:
 - הבור והגת והשובך - שייכים לקונה.
 - הדרך לבור והגת והשובך:
 - לרבי עקיבא - שייך לקונה משום שמוכר בעין יפה.
 - לחכמים - שייך למוכר משום שמוכר בעין רעה.
- דין המוכר קרקע ושייר את האילנות לעצמו - יש למוכר זכות להשאיר את האילנות עד שימותו, וכן לחזור וליטוע אילנות אחרים, וכן קנה חלק בקרקע.

✧ הערות ✧

א רשב"ם מבאר שהבור הגת והשובך שייכים למוכר גם לפי רבי עקיבא שמוכר בעין יפה, משום שמוכר בעין יפה רק את הדברים שמפורשים בשטר (כגון השדה ולא משייר לעצמו דרך וכדלהלן בסמוך), ולא דברים שאינם מפורשים בשטר כגון בור גת ושובך.

ב רשב"ם מבאר שבאופן זה לא אומרים לדעת רבי עקיבא שמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר לעצמו זכות לחזור וליטוע אילנות אחרים, משום שהמוכר לא רוצה שהלוקח יאמר לו לאחר שיעקרו האילנות 'עקור אילנך שקול זזיל', אמנם תוס' מבארים שבאופן זה המוכר לא רוצה למכור ללוקח בעין יפה ולא לשייר לעצמו זכות בקרקע, משום שהמוכר לא רוצה שהלוקח יאמר לו לעקור את האילנות מיד, ולכן המוכר משייר לעצמו זכות להשאיר אל האילן בקרקע עד שהאילן ימות, ומיגו שהמוכר 'נחית לשיורא' הוא משייר גם זכות לחזור וליטוע אילנות אחרים, וכן שיקנה חלק בקרקע.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

◆ דיני הקדש:

- האם מקדיש בעין יפה או בעין רעה:
 - לת"ק - בעין יפה.
 - לרבי שמעון:
 - לרבי עקיבא - בעין יפה.
 - לחכמים - בעין רעה?
- דין המקדיש שדה:
 - לת"ק - ההקדש חל על השדה והאילנות והבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה משום שמקדיש בעין יפה.
 - לרבי שמעון - ההקדש חל על השדה והאילנות ולא חל על הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה משום שמקדיש בעין רעה?.
 - באופן שהשדה נחשבת שדה האילן (כגון שהקדיש שלשה אילנות שנטועים ממטע עשרה לבית סאה)⁷:
 - לרשב"ם ותוס' [זא ב] בפירוש הראשון - ההקדש חל על האילנות ועל הקרקע שתחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו, ובאופן שרוצה לפדות את השדה והאילנות פודה לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף'.
 - לתוס' [זא ב] בפירוש השני:
 - לת"ק - ההקדש חל על האילנות ועל הקרקע, ובאופן שרוצה לפדות את השדה והאילנות פודה לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף' ואת האילנות בשווים משום שמקדיש בעין יפה.
 - לרבי שמעון - ההקדש חל על האילנות ועל הקרקע, ובאופן שרוצה לפדות את השדה והאילנות פודה לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף' משום שמקדיש בעין רעה.
 - באופן שהשדה אינה נחשבת לשדה האילן (כגון שהקדיש שלשה אילנות שנטועים יותר ממטע עשרה לבית סאה או פחות ממטע עשרה לבית סאה או שהקדיש שלשה אילנות בזה אחר זה):
 - לרשב"ם ותוס' [זא ב] בפירוש הראשון:
 - לת"ק - ההקדש חל על האילנות ועל הקרקע, ובאופן שרוצה לפדות את השדה והאילנות פודה לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף'.
 - לרבי שמעון - ההקדש חל על האילנות, ובאופן שרוצה לפדות את האילנות פודה לפי שווי האילנות?.
 - לתוס' [זא ב] בפירוש השני - ההקדש חל על האילנות, ובאופן שרוצה לפדות את האילנות פודה לפי שווי האילנות?.

✽ הערות ✽

תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהמוכר משייר לעצמו קרקע בשיעור 'תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו' ובדברי התוס' מבואר ששיעור זה נאמר בין באופן שיהיה למוכר פחות משש עשרה אמה סביב לאילן ובין באופן שיהיה למוכר יותר משש עשרה אמה סביב לאילן, ותוס' בתירוץ השני מבארים שבכל אופן המוכר משייר לעצמו שש עשרה אמה כפי צורך האילן, ותוס' [זא א] סוברים שהמוכר משייר לעצמו שש עשרה אמה כפי צורך האילן וכן משייר לעצמו זכות של 'תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו' באופן ששיעור זה הוא יותר משש עשרה אמה.

ג רשב"ם [ד"ה אלא פשיטא] מבאר שרבי שמעון סובר שכמו שנחלקו רבי עקיבא וחכמים האם מוכר בעין יפה או בעין רעה, כך נחלקו לענין מקדיש האם מקדיש בעין יפה או בעין רעה, אמנם ת"ק סובר שרבי עקיבא וחכמים נחלקו רק לענין מוכר אבל במקדיש לכו"ע מקדיש בעין יפה.

ד רשב"ם מבאר שרבי שמעון מודה שההקדש חל על האילנות בשדה שאינם חשובים וכדין מוכר שהאילנות נכללים בכלל השדה גם לפי הצד שמוכר בעין רעה. בדברי הגמ' מבואר שרבי מנחם ברב יוסי סובר כדברי רבי שמעון שההקדש חל על השדה והאילנות ולא חל על הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה משום שמקדיש בעין רעה.

ה בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהקדיש שני אילנות וחרוב המורכב או סדן השקמה נחשב שהקדיש שלשה אילנות משום שלמרות שחרוב המורכב וסדן השקמה נחשבים לקרקע לענין שאינם נמכרים יחד עם הקרקע, מ"מ נחשבים גם אילן באופן זה.

ו בדברי הבריייתא מבואר שלפי רבי שמעון באופן שהבעלים חזר והקדיש את הקרקע פודה את האילנות בשווים ואת הקרקע לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף' והגמ' מבארת שבדין זה מבואר שרבי שמעון סובר שהולכים בהקדש אחר שעת ההקדש ולא אחר שעת הפדיון משום שאם היו הולכים אחר שעת הפדיון היה פודה את השדה והאילנות יחד לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף'.

ז הנה התבאר לעיל [עמוד ?] שדעת הרשב"ם שנחלקו התנאים בדין המוכר אילנות האם יש לקונה זכות ליטוע אילנות אחרים לרבנן אין לקונה זכות משום ש'מוכר בעין רעה מוכר', ולרבי עקיבא יש לקונה זכות משום ש'מוכר בעין יפה מוכר', ורשב"ם לשיטתו מבאר שנחלקו התנאים בדין מקדיש האם ההקדש חל על הקרקע או לא, אמנם תוס' [שם] חולקים וסוברים שלכו"ע המוכר אילנות אין לקונה זכות ליטוע אילנות אחרים ולכן תוס' בתירוץ השני סוברים שה"ה

◆ דיני הנותן מתנה לחבירו:

- באופן שנותן לחבירו שדה - הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה שנמצאים בשדה שייכים למקבל המתנה, אמנם תבואה תלושה או מעות שנמצאים בשדה שייכים לנותן המתנה^ח.
- באופן שנותן לחבירו בית ואמר שהבית בגודל של מאה חביות והתברר שהבית בגודל של מאה ועשרים חביות - למר זוטרא המקבל זכה בבית בשטח של מאה חביות והשטח של העשרים חביות הנוספים נשאר של הנותן, לרב אשי המקבל זכה בכל הבית^ט.

◆ דיני אחים שחלקו שדה כנגד שדה - כל אח זוכה בשדה לגמרי כולל הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה^י.

◆ דיני אדם שעשה חזקה בשדה הפקר - קנה את השדה והבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה^{יא}.

◆ דיני המקדיש שדה אחוזה ושדה מקנה:

- המקדיש שדה אחוזה - באופן שרוצה לפדות פודה לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף', ובאופן שאדם אחר פדה והגיע יובל השדה מתחלקת לכהנים.
- המקדיש שדה מקנה - באופן שרוצה לפדות פודה לפי השווי של השדה, ובאופן שאדם אחר פדה והגיע יובל השדה חוזרת לבעלים שמכר את הקרקע.
- הקונה שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדיש את השדה - דין השדה כשדה אחוזה.
- אדם שקנה שדה מאביו והקדיש את השדה ואח"כ מת אביו:
 - לרבי יהודה ורבי שמעון - דין השדה כשדה אחוזה.
 - לרבי מאיר - דין השדה כשדה מקנה^{יב}.

◆ דיני 'שכחה':

- באופן ששכח עומר אחד או שנים - לעניים.
- באופן ששכח שלשה עומרים - לבעל הבית.
- באופן ששכח גדיש - לבעל הבית.
- באופן ששכח שני עומרים וגדיש - לבעל הבית.

⊕ הערות ⊕

לענין מקדיש ההקדש לא חל על הקרקע, ותוס' בתירוץ הראשון סוברים שלענין הקדש שייך 'עין יפה' יותר ממוכר ולכן נחלקו התנאים באופן שהקדיש אילנות האם ההקדש חל על הקרקע.

ח הגמ' מבארת שלמרות שהמוכר לחבירו שדה לא מוכר את הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה מ"מ הנותן לחבירו מתנה נותן גם את דברים אלו, ורשב"ם בפירוש הראשון מבאר שנותן מתנה בדרך כלל נותן בעין יפה יותר מדאי וכולל במתנה גם את דברים אלו ואם נותן זה לא היה רוצה לתת דברים אלו היה צריך לפרש אבל מוכר בדרך כלל לא נותן בעין יפה ולמרות שיש צד שמוכר זה רצה למכור גם דברים אלו מ"מ מספק דברים אלו נשארם ביד הבעלים שהוא המוחזק, ורשב"ם בפירוש השני מבאר שאדם שקונה מחבירו לא מתבייש לבקש מהמוכר את הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה, ובאופן שלא ביקש מהמוכר שיפרש שנותן גם דברים אלו הפסיד, אבל נותן מתנה מתבייש לבקש מהמוכר לתת לו גם את הבור והגת והשובך וחרוב המורכב וסדן השקמה ולכן הנותן היה צריך לפרש שלא נותן דברים אלו ואם לא פירש הפסיד.

ט רשב"ם מבאר שהטעם של רב אשי שהמקבל זכה בכל הבית משום שנותן מתנה נותן בעין יפה ומסתמא התכוון לתת את כל הבית והסיבה שאמר שהבית בגודל של מאה חביות ולא בגודל של מאה ועשרים חביות משום שהיה סבור שכל הבית בגודל של מאה חביות.

י רשב"ם ותוס' מבארים שהסיבה שכל אחד זוכה בשדה לגמרי משום שהאחים רוצים להסתלק זה מזה לגמרי.

יא רשב"ם מבאר שלמרות שחרוב המורכב וסדן השקמה נחשבים שדה בפני עצמם מ"מ באופן שעושה חזקה בשדה זוכה בכל השדות שאין ביניהם מיצר שמפסיק ולחרוב המורכב וסדן השקמה אין מיצר שמפסיק.

יב הברייתא מבארת שרבי מאיר סובר שהמקור שאדם שקנה שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדיש את השדה דין פדיון השדה כדן שדה אחוזה דכתיב 'ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו' אבל קרקע זו שלאחר שקנה מאביו מת אביו וירש את הקרקע נחשבת כשדה אחוזה, ורבי מאיר סובר שאין ריבוי נוסף בפסוק זה ולכן אדם שקנה שדה מאביו והקדיש את השדה ואח"כ מת אביו דין פדיון השדה כדן שדה מקנה, והגמ' בהו"א מבארת שרבי יהודה ורבי שמעון סוברים שבהקדש הולכים אחר שעת פדיון ולא הולכים אחר שעת ההקדש ולכן אפשר ללמוד מפסוק זה שהקונה שדה מאביו והקדיש את השדה ואח"כ מת אביו שדין פדיון השדה כדן שדה אחוזה, אמנם הגמ' דוחה שבדברי רבי שמעון מבוואר שהולכים אחר שעת ההקדש (וכפי שהובא לעיל הערה ו), ולכן הגמ' מבארת שרבי שמעון סובר שיש בפסוק זה שני יתורים משום שהיה אפשר לכתוב 'אשר לא אחוזתו' או 'אשר לא שדה אחוזתו'.

פרק חמישי

דף עג

◆ דיני המוכר את הספינה:

- הספינה והתורן והמפרשים והעוגן והחבל והמשוטים והכבש ובור המים שבספינה - שייכים לקונה.
- העבדים והסחורה והשקים של הסחורה:
 - באופן שמכר בסתמא - שייכים למוכר.
 - באופן שאמר שמוכר את הספינה ואת כל מה שבתוכה - שייכים לקונה.
- ספינה קטנה שקשורה לספינה הגדולה ועולים איתה ליבשה (לרבי נתן וסומכוס) - שייכים לקונה.

דף עד

◆ דיני קבורת מת עם ציצית:

- לתירוץ אחד בתוס':
 - בזמן הגמרא - קוברים עם ציצית.
 - בזמן הזה - קוברים ללא ציצית".
- לתירוץ שני בתוס':
 - למ"ד ש'מצות בטילות לעתיד לבוא' - קוברים ללא ציצית.
 - למ"ד ש'מצות לא בטילות לעתיד לבוא' - קוברים עם ציצית כדי שיעמוד מקברו עם ציצית.
- לתירוץ שלישי בתוס' - שמים ציצית בבגד ואח"כ מסירים את הציצית וקוברים ללא ציצית".

✽ הערות ✽

יג תוס' מבארים שציצית בגמטריא ת"ר ועוד שמונה חוטים וחמש קשרים יוצא תרי"ג ולכן הציצית נחשבת עדות שקיים את כל התורה, ולכן למרות שבזמן הגמרא היו קוברים את המת עם ציצית מ"מ בזמן הזה שאנו לא חשובים לא קוברים עם ציצית כדי לא להעיד עדות שקר, ועוד תוס' מבארים שבזמן הגמרא היה לכולם בגד של ארבע כנפות עם ציצית ולכן קברו את כולם עם ציצית אבל בזמן הזה שאין לכולם בגד של ארבע כנפות עם ציצית קוברים את כולם ללא ציצית כדי לא לבייש את מי שאין לו בגד של ארבע כנפות עם ציצית.

יד תוס' בתירוץ השלישי מבארים שהסיבה שמים ציצית בטלית של המת כדי להודיע שקיים מצוות ציצית ולאחר מכן מסירים את הציצית.